

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

18 mai 2006

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 3 juillet 2005 relative
aux droits des volontaires**

(déposée par Mmes Greet Van Gool,
Maggie De Block, Pierrette Cahay-André,
M. Jean-Marc Delizée, Mme Greta D'hondt,
M. Benoît Drèze et Mmes Muriel Gerkens
en Annelies Storms)

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Développements	4
3. Proposition de loi	7

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

18 mei 2006

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 3 juli 2005
betreffende de rechten van vrijwilligers**

(ingediend door de dames Greet Van Gool,
Maggie De Block, Pierrette Cahay-André,
de heer Jean-Marc Delizée, mevrouw Greta
D'hondt, de heer Benoît Drèze en dames
Muriel Gerkens en Annelies Storms)

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Toelichting	4
3. Wetsvoorstel	7

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>Vlaams Belang</i>	: Vlaams Belang
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Questions et Réponses écrites</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Séance plénière</i>
<i>COM :</i>	<i>Réunion de commission</i>
<i>MOT :</i>	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Plenum</i>
<i>COM :</i>	<i>Commissievergadering</i>
<i>MOT :</i>	<i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

*Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be*

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

*Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be*

RÉSUMÉ
—

La présente proposition de loi vise à affiner un certain nombre d'aspects de la législation relative aux volontaires.

SAMENVATTING
—

Dit wetsvoorstel strekt ertoe een aantal aspecten van de vrijwilligerswetgeving te verfijnen.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi modifie la loi du 3 juillet 2005 relative aux droits des volontaires sur plusieurs points. Ces modifications s'indiquent afin d'accroître la sécurité juridique pour les volontaires et pour les organisations. Le commentaire des articles fournit des explications détaillées concernant chaque article.

Article 2, A, de la proposition de loi

Le volontariat est toute activité [...] qui est organisée par une *organisation* autre que le cadre familial ou privé de celui qui exerce l'activité; par *organisation* on entend toute *association de fait* ou personne morale de droit public ou privé, sans but lucratif, qui fait appel à des volontaires (art. 3, 1°, c) et art. 3, 3° de la loi relative aux volontaires).

Dans la définition de l'organisation, la notion d'«association de fait» est source d'insécurité juridique. À partir de quand est-il question d'une association de fait, et jusqu'où va le cadre familial ou privé? En d'autres termes, à partir de quel moment la loi relative aux volontaires s'applique-t-elle aux initiatives de taille réduite et moins structurées telles que les rues réservées aux jeux, les fêtes de rue, les activités sportives exercées en groupe, ...

Afin d'accroître la sécurité juridique pour ce qui est du champ d'application de la loi relative aux volontaires, il s'impose de définir la notion d'«association de fait».

Est une association de fait toute association dépourvue de *personnalité juridique* composée d'un *certain nombre de personnes* qui, d'un *commun accord*, organisent une *activité en vue de la réalisation d'un but désintéressé*, à l'*exclusion de toute répartition des bénéfices entre ses membres et ses administrateurs* et qui exercent un contrôle direct sur le fonctionnement de l'association.

La définition comporte un certain nombre d'éléments qui permettent de mieux délimiter le champ d'application de la loi relative aux droits des volontaires:

1. «toute association [...] composée d'un *certain nombre de personnes*...»: une association se compose obligatoirement de plusieurs personnes/membres;

2. «... qui organisent, de *commun accord*, une activité»: la notion de commun accord suppose que les

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Deze wet brengt verschillende wijzigingen aan in de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers. Deze wijzigingen zijn nodig om meer rechtszekerheid te bieden aan vrijwilligers en organisaties. Bij de toelichting bij de artikelen wordt per artikel een uitgebreide uitleg gevoegd.

Artikel 2, A van het wetsvoorstel

Vrijwilligerswerk is elke activiteit [...] die ingericht wordt door *een organisatie* anders dan het familie- of privé-verband van degene die de activiteit verricht; een *organisatie* is elke *feitelijke vereniging* of private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk die werkt met vrijwilligers (art. 3, 1°, c) en art. 3, 3° vrijwilligerswet).

In de definitie van de organisatie geeft het begrip «feitelijke vereniging» aanleiding tot rechtsonzekerheid. Waar begint een feitelijke vereniging, en waar eindigt het familie- of privé-verband? Met andere woorden, vanaf wanneer is de vrijwilligerswet van toepassing op kleinschalige, minder gestructureerde initiatieven zoals speelstraten, straatfeesten, sportieve activiteiten in groepsverband, ...

Om meer rechtszekerheid te brengen in het toepassingsgebied van de vrijwilligerswet, is het noodzakelijk het begrip «feitelijke vereniging» te definiëren.

Een feitelijke vereniging is elke vereniging zonder *rechtspersoonlijkheid* van een *aantal personen* die *in onderling overleg* een *activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders*, en die een *rechtstreekse controle* uitoefenen op de *werking van de vereniging*.

De definitie omvat een aantal elementen die het toepassingsgebied van de vrijwilligerswet duidelijker aflijnen:

1. «elke vereniging [...] van een *aantal personen*...»: om te kunnen spreken van een vereniging heb je meerdere personen/leden nodig;

2. «... die *in onderling overleg* een activiteit organiseren «: het onderling overleg veronderstelt een wils-

différentes personnes qui s'associent s'accordent sur la finalité sociale à atteindre ;

3. *en vue de la réalisation d'un but désintéressé*¹: le but désintéressé implique un intérêt distinct de l'intérêt purement individuel des différentes personnes qui s'associent;

4. «..., et qui exercent un contrôle direct sur le *fonctionnement de l'association*»: l'engagement des personnes qui s'associent en vue de la réalisation d'un but désintéressé n'est pas sans conséquences; ces personnes s'engagent à faire fonctionner l'association et à exercer un contrôle direct sur ce fonctionnement; dans le contexte de la loi relative aux droits des volontaires, ce contrôle suppose que les personnes qui s'associent aient connaissance de certaines obligations légales liées au travail avec des volontaires, comme, par exemple, le devoir d'information et l'obligation éventuelle de contracter une assurance (article 6 de la loi sur les volontaires); les pouvoirs publics doivent faire des efforts suffisants pour veiller à ce que le monde associatif soit/ puisse être convenablement informé de ces obligations; les membres d'une association de fait qui fait appel à des volontaires désigneront une ou plusieurs personnes chargées d'assurer le respect des obligations découlant de la loi relative aux droits des volontaires (voir le commentaire des articles 3 et 4 et de l'article 5).

Article 2, B, de la proposition de loi

L'article 4 de la proposition (voir le commentaire des articles 3 et 4) remplace la note d'organisation par un devoir d'information qui n'est soumis à aucune formalité. Il convient dès lors de supprimer la définition de la «note d'organisation».

Articles 3 et 4 de la proposition de loi

L'objectif de la note d'organisation est d'informer le volontaire. Or, l'obligation de faire précéder toute forme de volontariat par la remise d'une note d'organisation et le fait que cette remise doit se faire de manière personnalisée représente, pour le volontariat occasionnel et spontané, une formalité administrative asphyxiante.

¹ MAST (A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME, J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen, Kluwer, 2002, n° 57) parle de «but d'utilité générale», dont le champ d'application est toutefois plus limité que «objectif désintéressé». Il arrive que, dans ce contexte, on parle également d'objectif idéal désintéressé, altruiste, socialement pertinent ou social.

overeenstemming tussen de verschillende personen die zich verenigen over de na te streven sociale doelstelling;

3. *met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling*¹; de onbaatzuchtige doelstelling veronderstelt een ander belang dan het louter individuele belang van de verschillende personen die zich verenigen;

4. «..., en die een *rechtstreekse controle* uitoefenen op de *werking van de vereniging*»: het engagement van de personen die zich verenigen om een onbaatzuchtig doel na te streven, is niet geheel vrijblijvend; ze engageren zich om een werking op te starten, en om een rechtstreekse controle uit te oefenen op die werking; die controle veronderstelt in de context van de vrijwilligerswet dat de personen die zich verenigen op de hoogte (moeten) zijn van sommige wettelijke verplichtingen die verbonden zijn aan het werken met vrijwilligers, zoals bv. de informatieplicht en de eventuele verzekeringsplicht (artikel 6 vrijwilligerswet); de overheid dient voldoende inspanningen te leveren om ervoor te zorgen dat het verenigingsleven volledig geïnformeerd is/ kan zijn over deze verplichtingen; de leden van een feitelijke vereniging die werkt met vrijwilligers zullen één of meerdere pers(o)on(en) aanwijzen die verantwoordelijk is(zijn) voor de naleving van de verplichtingen van de vrijwilligerswet (zie de toelichting bij de artikelen 3 en 4, en bij het artikel 5).

Artikel 2, B van het wetsvoorstel

Het voorgestelde artikel 4 (zie de toelichting bij de artikelen 3 en 4) vervangt de organisatienota door een vormvrije informatieplicht. Hierdoor dient de definitie van de term «organisatienota» te vervallen.

Artikelen. 3 en 4 van het wetsvoorstel

De doelstelling van de organisatienota is het informeren van de vrijwilliger. Het feit evenwel dat de overhandiging van de nota elke vorm van vrijwilligerswerk vooraf moet gaan, en dat die overhandiging gepersonaliseerd moet gebeuren, is voor het occasioneel, spontaan vrijwilligerswerk een verstikkende administratieve last.

¹ Mast (A. Mast, J. Dujardin, M. Van Damme, J. Vande Lanotte, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen, Kluwer, 2002, nr. 57) spreekt van «een doel van algemeen nut», hetgeen evenwel een minder ruim toepassingsgebied heeft dan «een onbaatzuchtige doelstelling». Men spreekt in dit verband ook wel eens van een ideële, belangeloze, altruïstische, maatschappelijk relevante of sociale doelstelling.

Sans porter atteinte à l'intention initiale du législateur – informer le volontaire sur certains aspects cruciaux du volontariat, en vue de le protéger -, nous entendons remplacer la note d'organisation par une obligation d'information informelle.

Chaque organisation qui fait appel à des volontaires est tenue d'informer le volontaire sur l'organisation, l'objectif, l'assurance éventuelle, les indemnités éventuelles, etc. L'obligation d'informer ne fait toutefois pas l'objet de prescriptions formelles. L'organisation peut diffuser l'information par le biais d'un canal facilement accessible, comme une revue des membres, un site internet, un dépliant, un affichage dans un local. L'information peut, mais ne doit pas être remise personnellement à chaque volontaire.

Les membres d'une association de fait qui fait appel à des volontaires doivent désigner une ou plusieurs personnes responsables de l'association et du respect des obligations de la loi sur les volontaires (art. 4, alinéa 1er, deuxième phrase, de la loi relative aux droits des volontaires).

La charge de la preuve relative au respect du devoir d'information incombe à l'organisation. Celle-ci doit pouvoir démontrer que chaque volontaire a / peut avoir connaissance des différents éléments que le premier alinéa de la disposition proposée considère comme des informations obligatoires.

Article 5 de la proposition de loi

La modification que la loi du 27 décembre 2005 portant des dispositions diverses a apportée au régime de responsabilité est sujette à diverses interprétations. Aucune distinction claire n'est plus établie entre la responsabilité de l'organisation et celle du volontaire. Par ailleurs, elle sème le doute quant à l'immunité du volontaire et la disposition actuelle comporte une contradiction en ce qui concerne le dommage que le volontaire cause à l'organisation. Nous voulons également tenir compte des problèmes concrets que pose la réglementation initialement prévue par le législateur en matière de responsabilité et d'assurance pour un certain nombre de petites associations de fait momentanées.

Pour être efficace, un régime de responsabilité et d'assurance doit reposer sur trois piliers: (i) la victime peut être indemnisée, (ii) le volontaire qui occasionne un dommage bénéficie d'une protection aussi complète que possible, conférée par une assurance contractée

Zonder afbreuk te doen aan de oorspronkelijke doelstelling van de wetgever – het informeren van de vrijwilliger over cruciale aspecten van het vrijwilligerswerk, met het oog op diens bescherming, wensen de indieners de organisatienota te vervangen door een *vormvrije informatieplicht*.

Elke organisatie die met vrijwilligers werkt is verplicht de vrijwilliger te informeren over de organisatie, het doel, de eventuele verzekering, de eventuele vergoeding, ... De informatieplicht is evenwel niet onderworpen aan vormvoorschriften. De organisatie kan de informatie beschikbaar maken via een vlot toegankelijk medium, zoals een ledenblad, een website, een folder, aanplakking in een lokaal. De informatie mag, maar hoeft niet persoonlijk aan elke vrijwilliger te worden overhandigd.

De leden van een feitelijke vereniging die werkt met vrijwilligers dienen één of meerdere pers(ou)on(en) aan te wijzen die verantwoordelijk is (zijn) voor de vereniging, en voor de naleving van de verplichtingen van de vrijwilligerswet (art. 4, lid 1, a), tweede zin vrijwilligerswet).

De bewijslast inzake het voldoen aan de informatieplicht berust bij de organisatie. De organisatie moet kunnen aantonen dat elke vrijwilliger op de hoogte is/ kan zijn van de verschillende elementen die het eerste lid van de voorgestelde bepaling beschouwt als verplichte informatie.

Artikel 5 van het wetsvoorstel

De wijziging die de wet van 27 december 2005 houdende diverse bepalingen aan de aansprakelijkheidsregeling heeft aangebracht, is vatbaar voor verschillende interpretaties. Er bestaat geen duidelijk onderscheid meer tussen de aansprakelijkheid van de organisatie, en die van de vrijwilliger. Ook rijzen er twijfels over de immuniteit van de vrijwilliger, en bevat de huidige bepaling een inconsequentie met betrekking tot de schade die de vrijwilliger aan de organisatie berokkent. Bovendien willen de indieners rekening houden met de concrete problemen die de door de wetgever initieel beoogde regeling inzake aansprakelijkheid en verzekering inhoudt ten aanzien van een aantal kleine, tijdelijke, feitelijke verenigingen.

Een goede aansprakelijkheids- en verzekeringsregeling moet rusten op drie pijlers: (i) het slachtoffer kan vergoed worden, (ii) de vrijwilliger die schade veroorzaakt wordt zo veel mogelijk beschermd door een door de organisatie afgesloten verzekering, (iii) andere

par l'organisation, (iii) les autres volontaires ou membres de l'organisation ne peuvent pas être tenus responsables de la faute commise par un volontaire déterminé.

C'est surtout ce dernier pilier qui pose problème dans un certain nombre d'associations. Un régime de responsabilité analogue à celui de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail (qui offre les meilleures garanties en matière de protection du volontaire) implique en effet une obligation d'assurance de l'organisation. A cet effet, il faut toutefois que les responsables / administrateurs de cette organisation aient connaissance des obligations qui leur sont imposées par la loi. Cela ne pose aucun problème pour les ASBL et les plus grandes associations, bien structurées et encadrées. Mais il en va autrement pour les initiatives de taille réduite, temporaires, parfois même uniques, d'un groupe de personnes qui s'associent spécialement pour la réalisation d'un but déterminé. Leur imposer le même régime de responsabilité a pour conséquence que lorsqu'un sinistre survient sans que l'association ait souscrit une assurance, les promoteurs / responsables de l'activité doivent supporter eux-mêmes l'indemnisation du dommage causé par un autre membre – volontaire de l'association.

Pour éviter une telle situation, la loi prévoit que le régime de responsabilité analogue à celui de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail et l'obligation d'assurance qui y est liée (articles 5 et 6 de la loi) ne s'appliquent qu'à certaines catégories d'associations. Autrement dit, pour les autres, le régime actuel de responsabilité (de droit commun) reste d'application. Le volontaire continue donc de réparer sa propre faute, en recourant à son patrimoine propre ou à la couverture offerte par l'assurance familiale; l'association concernée n'est pas soumise à l'obligation d'assurance, mais il importe toutefois qu'elle soit encouragée à souscrire une assurance collective en responsabilité, proposée par l'autorité (fédérale), qui couvre la responsabilité de ses volontaires (voir le commentaire de l'article 6). L'association a aussi une obligation d'information à l'égard de ses volontaires, également en ce qui concerne l'assurance éventuelle, de manière à ce que le volontaire soit informé du risque éventuel et puisse prendre une décision éclairée en ce qui concerne la souscription d'une assurance familiale propre.

La distinction entre les deux types d'associations est justifiée par l'analogie avec le régime employeur-travailleur. Il est plus facile d'appliquer le régime prévu par la loi relative aux contrats de travail aux grandes asso-

vrijwilligers of leden van de organisatie kunnen niet aangesproken worden voor de fout van een bepaalde vrijwilliger.

Vooraf deze laatste pijler stelt in een aantal verenigingen problemen. Een aansprakelijkheidsregeling analoog aan de regeling van artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet (die de beste waarborgen op bescherming van de vrijwilliger biedt) is immers onlosmakelijk verbonden met een verzekeringsplicht van de organisatie. Daarvoor is echter vereist dat de verantwoordelijken / bestuurders van die organisatie op de hoogte zijn van de verplichtingen die de wet hen oplegt. Voor VZW's en grotere, goed gestructureerde en omkaderde verenigingen vormt dit geen probleem. Anders is het met kleinschalige, tijdelijke, soms zelfs eenmalige initiatieven van een groep mensen die speciaal met dat initiatief voor ogen samen komen. Aan hen dezelfde aansprakelijkheidsregeling opleggen heeft tot gevolg dat wanneer zich een schadegeval voordoet zonder dat de vereniging een verzekering afgesloten heeft, de initiatiefnemers / verantwoordelijken van de activiteit zelf moeten instaan voor de vergoeding van de schade die door een ander lid – vrijwilliger van de vereniging veroorzaakt werd.

Om dit te vermijden, stelt de wet dat de aansprakelijkheidsregeling analoog aan artikel 18 van de arbeidsovereenkomstenwet en de daarbij horende verzekeringsplicht (artikelen 5 en 6 van de wet) slechts van toepassing is voor bepaalde categorieën van verenigingen. Voor de andere blijft m.a.w. de huidige aansprakelijkheidsregeling (van gemeen recht) van toepassing. De vrijwilliger blijft dus instaan voor de eigen fout, met het eigen patrimonium of via de dekking van de familiale verzekering; de betrokken vereniging is niet onderworpen aan de verzekeringsplicht maar belangrijk is wel dat zij gestimuleerd wordt aan te sluiten bij een collectieve aansprakelijkheidsverzekering, aangeboden door de (federale) overheid, die de aansprakelijkheid van haar vrijwilligers dekt (zie toelichting bij artikel 6). De vereniging heeft ook een informatieplicht ten opzichte van haar vrijwilligers, ook met betrekking tot de eventuele verzekering, zodat de vrijwilliger op de hoogte is van het eventuele risico en een geïnformeerde beslissing kan nemen over het aangaan van een eigen familiale verzekering.

Het onderscheid tussen de twee types verenigingen wordt gerechtvaardigd door de analogie met de regeling werkgever-werknemer. Bij grote, georganiseerde verenigingen, kan de regeling uit de wet arbeidsover-

ciations bien organisées, qu'aux petites initiatives de base. Ces dernières peuvent toujours être considérées comme relevant de la sphère privée, informelle. Le système proposé est clair et contrôlable. Il constitue une amélioration (chaque volontaire étant de toute façon responsable à l'heure actuelle) pour un grand nombre de volontaires. Pour les autres, la situation reste inchangée. Grâce à l'offre de l'autorité fédérale, chaque association – également la petite association de fait – peut quand même souscrire rapidement une assurance, ce qui rend le travail du volontaire bien plus confortable. L'autorité doit veiller à ce que l'information soit mise rapidement à la disposition de toutes les administrations qui sont en contact avec des associations, de manière à ce qu'elles puissent informer ces associations au sujet de cette assurance. Cela devrait limiter fortement la charge administrative qui pèse sur les communes.

1. La responsabilité l'organisation

La législation existante prévoit une série de cas dans lesquels on n'est pas responsable de sa propre faute. Il s'agit de la disposition de l'article 1384 du Code civil, aux termes de laquelle un commettant est responsable des dommages causés par son préposé dans le cadre de l'exercice de ses fonctions. La relation entre le volontaire et l'organisation pour laquelle il effectue les activités volontaires peut, dans certains cas, être assimilée à celle du régime de la responsabilité entre l'employeur et le travailleur, prévue par la législation actuelle et décrite à l'article 18 de la loi sur les contrats de travail.

Le régime de l'article 18 est transposé aux associations qui exercent leurs activités de manière très structurée. À l'évidence, les personnes morales (les ASBL et les personnes morales de droit public) relèvent de ce groupe, étant donné qu'elles sont soumises à une législation spécifique comprenant des formalités étendues. Les associations sans personnalité juridique, les «associations de fait», peuvent, elles aussi, être considérées comme des organisations structurées lorsqu'elles le sont suffisamment pour employer du personnel. Dans ce cas également, l'association est soumise à une série de formalités qui requièrent un fonctionnement structuré, ainsi qu'une gestion mûrement réfléchie. Dans le cadre de ces organisations très structurées, il existe clairement, entre l'organisation et son volontaire, une relation comparable à celle existant entre le commettant et son préposé, ce qui justifie pleinement l'analogie avec l'article 1384 du Code civil et avec l'article 18 de la loi sur les contrats de travail. Pour ne pas compliquer inutilement la réglementation et respecter l'analogie existante, l'immunité du volontaire est étendue aux organisations qui peuvent être considérées comme un

eenkomsten vlotter overgenomen worden dan bij kleine 'grassroots' initiatieven. Deze laatste kunnen nog steeds beschouwd worden als deel uitmakend van de informele privé-sfeer. Het voorgestelde systeem is duidelijk, en controleerbaar. Het verbetert de bestaande situatie (waarin elke vrijwilliger hoe dan ook aansprakelijk is) voor een grote groep vrijwilligers. Voor de anderen verandert de situatie niet. Door het aanbod van de federale overheid, kan evenwel elke vereniging, ook de kleine feitelijke verenigingen, toch vlot een verzekering aangaan, wat het vrijwilligerswerk veel aangenamer maakt. De overheid moet ervoor zorgen dat de informatie vlot beschikbaar gesteld wordt van alle besturen die contact hebben met verenigingen, zodat zij die verenigingen kunnen informeren over deze verzekering. Dit moet de administratieve last voor de gemeenten sterk beperken.

2. De aansprakelijkheid van de organisatie

De bestaande wetgeving voorziet in een aantal gevallen waar men niet aansprakelijk is voor de eigen fout. Het gaat om de bepaling uit het artikel 1384 BW, waarin een aansteller aansprakelijk gesteld wordt voor de schade die zijn aangestelde veroorzaakt, wanneer dit gebeurt bij het uitvoeren van de opdracht van de aangestelde. De relatie tussen de vrijwilliger en de organisatie waar hij of zij vrijwilligerswerk voor verricht kan in bepaalde gevallen gelijkgesteld worden aan deze in de bestaande wetgeving opgenomen aansprakelijkheidsregeling tussen werkgever en werknemer, zoals ze beschreven staat in het artikel 18 WAO.

De regeling van artikel 18 WAO wordt getransponeerd naar de verenigingen die op zeer gestructureerde wijze hun activiteiten uitoefenen. Vanzelfsprekend behoren de rechtspersonen (de VZW's en publieke rechtspersonen) tot deze groep, gezien zij aan een specifieke wetgeving met uitgebreide formaliteiten onderworpen zijn. Ook de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, de 'feitelijke verenigingen', kunnen als gestructureerde organisaties aanzien worden indien zij voldoende gestructureerd zijn om personeelsleden tewerk te stellen. Ook in dit geval is de vereniging onderworpen aan een reeks formaliteiten die een gestructureerde werking, met een doordachte leiding, noodzakelijk maken. In het kader van deze sterk gestructureerde verenigingen, is er duidelijk een relatie zoals die tussen een aansteller en zijn aangestelde tussen de organisatie en de vrijwilliger, wat de analogie met artikel 1384 BW en artikel 18 WAO voor de hand liggend maakt. Om de regeling niet nodeloos complex te maken, en de bestaande analogie te respecteren, wordt de immuniteit van de vrijwilliger uitgebreid tot de organisaties die beschouwd kunnen worden als een afdeling van een feitelijke vereniging zoals bedoeld in artikel 3, 3° die één of meer personen

département d'une association de fait visée à l'article 3, 3°, qui emploie une ou plusieurs personnes liées par un contrat de travail d'ouvrier ou d'employé ou d'une personne morale visée à l'article 3, 3°, et qui est donc présumée fonctionner de manière suffisamment structurée pour appliquer le régime de responsabilité visé ci-dessus. Dans ce dernier cas, c'est l'organisation faitière qui est responsable.

Le renvoi à la responsabilité civile de l'organisation suppose l'existence d'une faute, d'un dommage et d'un lien de causalité entre les deux (1), et exclut la responsabilité pénale (2).

Le fait qu'un volontaire occasionne des dommages à des tiers, sans avoir commis de faute (violation d'une entente contractuelle, violation d'une norme légale, imprudence ou négligence) n'engage pas la responsabilité de l'organisation.² La notion de faute extra-contractuelle est évaluée sur la base du critère de précaution ou de celui du «bon père de famille»: un volontaire ne commet une faute que dans le cas où un volontaire de même catégorie, normalement consciencieux et prudent, n'aurait pas agi de la même manière dans les mêmes circonstances.

L'organisation ne peut être tenue (pénalement) responsable d'un acte du volontaire qui contrevient aux dispositions pénales. La responsabilité qualitative est exclue en cas d'infractions pénales. Dans certains cas, l'organisation peut toutefois être responsable des effets civils d'une infraction pénale commise par un volontaire.

La responsabilité civile de l'organisation ne couvre que les dommages causés à des tiers, à savoir toute autre personne que le volontaire et l'organisation elle-même. L'organisation ne peut être responsable vis-à-vis d'elle-même et les présomptions de responsabilité pour l'acte du volontaire ne peuvent en principe bénéficier qu'à des tiers.

2. La responsabilité du volontaire

Par analogie avec l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail, le volontaire ne peut répondre que du dol, de la faute grave et de la faute légère répétée. Dans tous les autres cas, le volontaire jouit de l'immunité civile.

² D'après: S. D'HONDT et B. VAN BUGGENHOUT, *Het statuut van de vrijwilliger, knelpunten en oplossingen*, Bruxelles, Fondation Roi Baudouin, Anvers, Maklu, 1998, 265.

tewerkstelt die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor werklieden of bedienden of van een rechtspersoon zoals bedoeld in artikel 3, 3°, en dus verondersteld wordt op voldoende gestructureerde wijze tewerk te gaan om de hoger beschreven aansprakelijkheidsregeling over te nemen. In dit laatste geval is de koepelorganisatie aansprakelijk.

De verwijzing naar de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie veronderstelt de aanwezigheid van een fout, schade en een oorzakelijk verband tussen beiden (1), en sluit strafrechtelijke aansprakelijkheid uit (2).

Het veroorzaken van schade aan derden door de vrijwilliger, zonder dat deze laatste een fout begaat (een inbreuk op een contractuele afspraak, het overtreden van een wettelijke norm, onvoorzichtigheid of nalatigheid), leidt niet tot aansprakelijkheid van de organisatie². Het extra-contractuele foutbegrip wordt beoordeeld aan de hand van de zorgvuldigheids- of «*bonus pater familias*»-norm: een vrijwilliger begaat slechts een fout, wanneer een normaal zorgvuldige en omzichtige, soortgelijke vrijwilliger, geplaagd in dezelfde omstandigheden niet op dezelfde wijze gehandeld zou hebben.

De organisatie kan niet (strafrechtelijk) aansprakelijk gesteld worden voor een handelen van de vrijwilliger dat in strijd is met strafrechtelijke bepalingen. Een kwalitatieve aansprakelijkheid is in het geval van strafrechtelijke inbreuken uitgesloten. De organisatie kan in bepaalde gevallen wel aansprakelijk zijn voor de burgerrechtelijke gevolgen van een strafrechtelijke inbreuk van een vrijwilliger.

De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie dekt enkel schade aan derden, nl. alle andere personen dan de vrijwilliger en de organisatie zelf. De organisatie kan niet aansprakelijk zijn tegenover zichzelf, en de vermoedens van aansprakelijkheid voor de daad van de vrijwilliger kunnen in principe slechts tot nut zijn van derden.

2. De aansprakelijkheid van de vrijwilliger

Naar analogie van artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet kan de vrijwilliger slechts aansprakelijk zijn voor opzet, zware fout, en vaak voorkomende lichte fout. In alle andere gevallen geniet de vrijwilliger een burgerrechtelijke immuniteit.

² Naar: S. D'hondt en B. Van Buggenhout, *Het statuut van de vrijwilliger, knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, Antwerpen, Maklu, 1998, 265.

L'analogie avec l'article 18 de la loi sur les contrats de travail connaît cependant certaines limites. La notion de «faute» utilisée à l'article 18 de la loi sur les contrats de travail ne correspond pas nécessairement à la notion de faute en cas de responsabilité qualitative, prévue à l'article 1384 du Code civil.

La notion d'exercice d'activités volontaires» doit faire l'objet d'une interprétation large, afin que le dommage causé par le volontaire sur le chemin parcouru pour se rendre aux activités ou en revenir, par exemple, puisse également être couvert.

L'alinéa 2 proposé dispose que toute clause dérogeant au régime de responsabilité au détriment du volontaire est nulle, et, par conséquent, réputée non écrite. L'organisation qui souhaite assurer la faute grave et/ou la faute légère répétée du volontaire, pourra toutefois déroger au régime de responsabilité en faveur du volontaire.

3. L'abolition de la présomption de non-adhésion

La présomption de non-adhésion à une association de fait en cas de signature de la note d'organisation par le volontaire porte sérieusement à confusion.

L'intention du législateur était de faire la distinction, uniquement en ce qui concerne le régime de responsabilité dans des associations de fait, entre les volontaires de l'association et le ou les responsables de l'association, de manière à ce qu'il y ait également une distinction entre le commettant et le préposé. Cette distinction était établie grâce à la fiction juridique de la présomption (irréfragable) de non-adhésion.

Ainsi que nous l'avons déjà souligné, cette fiction soulève de nombreuses questions. Qu'en est-il si l'association n'est composée que de volontaires (s'agit-il alors encore d'une association)? Qui est responsable en tant que commettant (s'il ne s'agit que d'une personne, ou de quelques-unes, la création d'une association de fait ne sera-t-elle pas trop risquée)? Qui est responsable pour la conclusion d'une assurance obligatoire (la responsabilité du commettant pour faute personnelle peut-elle donner lieu à des drames financiers en cas de non-conclusion d'une assurance)?

La disposition proposée supprime la présomption de non-affiliation, et ce, pour deux raisons.

De analogie met artikel 18 WAO kent evenwel grenzen. Het foutbegrip van artikel 18 WAO is niet noodzakelijk hetzelfde als het foutbegrip in geval van kwalitatieve aansprakelijkheid op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek.

Het «verrichten van vrijwilligerswerk» moet ruim geïnterpreteerd worden, zodat bijv. ook de schade die de vrijwilliger veroorzaakt op weg van en naar de activiteiten, gedekt zal zijn.

Het voorgestelde tweede lid bepaalt dat elke beding dat in het nadeel van de vrijwilliger afwijkt van de aansprakelijkheidsregeling nietig is, en bijgevolg als niet-geschreven wordt beschouwd. Het is evenwel mogelijk dat de organisatie die de zware schuld, en/of de vaak voorkomende lichte schuld van de vrijwilliger wenst te verzekeren, afwijkt van de aansprakelijkheidsregeling, in het voordeel van de vrijwilliger.

3. Het opheffen van het vermoeden van niet-lidmaatschap

Het vermoeden van niet-lidmaatschap van een feitelijke vereniging in geval van ondertekening van de organisatienota als vrijwilliger leidt tot heel wat verwarring.

Het was de bedoeling van de wetgever om, enkel voor wat de aansprakelijkheidsregeling in feitelijke verenigingen betreft, een onderscheid te maken tussen vrijwilligers van de vereniging, en (de) verantwoordelijke(n) van de vereniging, zodat er ook een onderscheid bestaat tussen de aansteller en de aangestelde. Dat onderscheid werd gemaakt via de juridische fictie van het (onweerlegbaar) vermoeden van niet-lidmaatschap.

De fictie roept zoals gezegd heel wat vragen op. Wat indien een feitelijke vereniging uitsluitend bestaat uit vrijwilligers (is er dan nog een vereniging)? Wie is aansprakelijk als aansteller (als dat één persoon is, of slechts enkelen, zal dat het oprichten van een feitelijke vereniging te risicovol maken)? Wie is verantwoordelijk voor het afsluiten van de verplichte verzekering (kan de aansprakelijkheid wegens persoonlijke fout van de aansteller in geval van het niet afsluiten van een verzekering tot financiële drama's leiden)?

De voorgestelde bepaling heft het vermoeden van niet-lidmaatschap op, om twee redenen.

La note d'organisation étant remplacée par une obligation d'information qui n'est soumise à aucune formalité, la fiction n'est de toute façon plus d'application;

La définition proposée de la notion d' «association de fait» et l'obligation pour toute association de fait qui fait appel à des volontaires d'informer le volontaire, dans le cadre de l'obligation d'information (article 4 de la loi relative aux volontaires), de l'identité du ou des responsables de l'association permettront de résoudre le problème qui est à l'origine de la fiction. Chaque membre de l'association est responsable du contrôle du respect des obligations légales. Les membres d'associations de fait sont tenus de désigner un ou plusieurs responsables de l'association. De cette façon, le volontaire sait qui est responsable du respect de l'obligation d'information et d'assurance au sein de l'association.

Article 6 de la proposition de loi

Toute organisation soumise au régime de responsabilité visé à l'article 5 de la loi relative aux volontaires est tenue de contracter une assurance afin de couvrir la responsabilité civile de l'organisation (article 6 de la loi relative aux volontaires). Eu égard à l'immunité que nous proposons d'instaurer pour le volontaire, l'assurance obligatoire est cruciale en vue du dédommagement du tiers/de la personne lésée.

Au § 2, le texte néerlandais est adapté au texte français. Le Roi peut prévoir que l'obligation d'assurance est étendue aux dommages corporels occasionnés pendant l'exécution du travail volontaire ou au cours de déplacements effectués dans le cadre de ce travail. Cette définition est plus large. Elle englobe évidemment aussi les déplacements effectués pour se rendre sur le lieu des activités du volontariat ou pour en revenir.

En ce qui concerne le § 3, le Roi précisera, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les conditions minimales de garantie de l'assurance obligatoire visée à l'article 6, § 1er, de la loi proposée. Ces garanties minimales doivent offrir une garantie suffisante pour la victime, mais aussi pour l'organisation responsable.

Le régime de responsabilité et le fait de conclure ou non une assurance revêtent un intérêt capital pour les organisations (associations de fait et personnes morales de droit public ou privé sans but lucratif), ainsi que pour les volontaires et les tiers/personnes lésées. Les pouvoirs publics doivent donc s'efforcer d'informer clai-

Vermits de organisatienota is vervangen door een vormvrije informatieplicht, is de fictie sowieso niet langer toepasbaar;

De voorgestelde definitie van het begrip «feitelijke vereniging», en de verplichting van elke feitelijke vereniging die werkt met vrijwilligers om de vrijwilliger te informeren over de identiteit van de verantwoordelijke(n) van de vereniging als onderdeel van de informatieplicht (art. 4 vrijwilligerswet), zal een oplossing kunnen bieden voor het probleem dat aan de grondslag ligt van de fictie. Elk lid van de vereniging is verantwoordelijk voor de controle op het voldoen aan de wettelijke verplichtingen. De leden van feitelijke verenigingen zijn gehouden één of meerdere verantwoordelijke(n) van de vereniging aan te duiden. Op die manier weet de vrijwilliger wie binnen de vereniging verantwoordelijk is voor het voldoen aan de informatie- en verzekeringsplicht.

Artikel 6 van het wetsvoorstel

Elke organisatie waarvoor de in artikel 5 van de vrijwilligerswet bedoelde aansprakelijkheidsregeling van toepassing is, is verplicht een verzekeringscontract te sluiten tot dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid van de organisatie (art. 6 vrijwilligerswet). Gelet op de voorgestelde immuniteit van de vrijwilliger, is de verplichte verzekering cruciaal met het oog op de schade-loosstelling van de derde/schadelijder.

In § 2 wordt de Nederlandse tekst aangepast aan de Franse tekst. De Koning kan bepalen dat de verzekeringsplicht uitgebreid wordt tot de lichamelijke schade tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk of tijdens verplaatsingen uitgevoerd in het kader daarvan. Deze definitie is ruimer. De verplaatsingen van en naar de activiteiten van het vrijwilligerswerk vallen hier uiteraard ook onder.

Wat § 3 betreft, is het zo dat de Koning bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad zal bepalen wat de minimumgarantievoorwaarden zijn van de verplichte verzekering als bedoeld in artikel 6, § 1, van de wet. Deze minimumgaranties moeten een voldoende garantie bieden voor het slachtoffer, maar ook voor de organisatie die aansprakelijk is.

Vermits de aansprakelijkheidsregeling en het al dan niet afsluiten van een verzekering voor de organisaties (feitelijke verenigingen én publieke of private rechtspersonen zonder winstoogmerk), de vrijwilligers, en de derde/schadelijders zo belangrijk is, dient de overheid voldoende inspanningen te leveren om alle organi-

rement toutes les organisations de l'obligation de contracter une assurance. Étant donné que les pouvoirs locaux sont, d'un point de vue administratif, les autorités les plus directement concernées par les activités de ces organisations, la loi proposée les associe au contrôle de l'obligation d'assurance et d'information. Notre intention n'est pas de charger les autorités locales d'exercer un contrôle préventif étendu sur les différentes organisations. La commune ou la province peut exercer ce contrôle en se fondant sur une simple déclaration du représentant de l'organisation. Cette déclaration peut être faite à l'occasion de tout contact administratif avec une organisation qui, en vertu de l'article 5, est responsable des dommages causés par ses volontaires. Elle pourra à ce moment contrôler le respect de l'obligation d'assurance. En pratique, il s'agira par exemple de demandes de subventions ou d'autorisations. Le non-respect de cette obligation d'assurance peut entraîner le refus d'octroyer l'autorisation ou la subvention demandées, ou encore la décision d'exclure provisoirement l'organisation des organes de concertation communaux ou provinciaux concernés.

En outre, en accord avec le secteur des assurances et avec les représentants du secteur des volontaires, les pouvoirs publics doivent offrir une assurance collective que les organisations peuvent souscrire facilement et à bon compte. L'avantage d'un tel système réside dans le fait que les risques sont étalés et que les organisations doivent supporter nettement moins de charges administratives, ce qui est particulièrement avantageux pour les petites associations qui font appel à des volontaires. Il suffit de s'adresser à l'autorité pour s'assurer, moyennant une faible prime, contre les risques liés à l'occupation de volontaires.

Les différentes autorités concernées devront toujours tenir dûment compte, lors de l'élaboration des conditions d'assurance, des droits et intérêts légitimes de tous les volontaires et organisations de volontaires concernés.

Nous proposons que cette mission essentielle soit confiée à l'autorité fédérale. Bien entendu, d'autres pouvoirs publics, comme les communes et les provinces, auront toujours la possibilité d'offrir une assurance collective plus étendue ou moins coûteuse que celle proposée par l'autorité fédérale. Cette assurance collective devra également être accessible aux organisations qui ne relèvent pas du champ d'application des articles 5 et 6 de la loi.

saties clairement te informer over de verzekeringsplicht. Gezien de lokale overheden administratief gezien het dichtst staan bij de activiteiten van deze organisaties, schakelt deze wet deze overheden in in het toezicht op de verzekeringsplicht en de informatieverstrekking. Indieners willen daarmee niet de lokale overheden belasten met een uitgebreide preventieve controle van alle organisaties. De gemeente of de provincie kan aan de hand van een eenvoudige verklaring van de vertegenwoordiger van de organisatie deze controle uitoefenen. Dit kan gebeuren bij elk administratief contact met een organisatie die krachtens artikel 5 aansprakelijk gesteld wordt voor de schade die haar vrijwilligers veroorzaakt. Op dat moment kan zij toezien op de naleving van de verzekeringsplicht. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld om het aanvragen van subsidies of vergunningen. Het niet naleven van deze verzekeringsplicht kan tot gevolg hebben dat de aangevraagde vergunning of subsidie niet toegekend wordt, of dat de organisatie geschorst wordt uit de toepasselijke gemeentelijke of provinciale overlegorganen.

Bovendien dient de overheid in samenspraak met de verzekeringssector en met vertegenwoordigers van de vrijwilligerssector een collectieve polis aan te bieden, waar organisaties zich op een eenvoudige en goedkope manier bij aan kunnen sluiten. Zo'n systeem heeft het voordeel dat het risico wordt gespreid, en dat de organisaties heel wat minder administratieve lasten moeten dragen, wat vooral een voordeel is voor kleine verenigingen die met vrijwilligers werken. Het volstaat zich aan te melden bij de overheid om tegen een lage premie verzekerd te zijn voor de risico's verbonden aan het werken met vrijwilligers.

Van elke hierbij betrokken overheid wordt verwacht dat bij het uitwerken van de verzekeringsvoorwaarden steeds naar behoren rekening wordt gehouden met de rechten en rechtmatige belangen van alle betrokken vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties.

De indieners stellen voor dat de federale overheid deze essentiële taak op zich neemt. Vanzelfsprekend blijft de mogelijkheid bestaan dat andere overheden, zoals gemeentes en provincies, een collectieve polis aanbieden die ruimer is dan deze van de federale overheid of die dit aan voordeliger kostprijs doen. Deze collectieve polis moet ook openstaan voor de organisaties die niet onder het toepassingsgebied van de artikelen 5 en 6 van de wet vallen.

Article 7 de la proposition de loi

En étendant la garantie RC automobile à l'indemnisation des victimes dans l'hypothèse où le volontaire/le propriétaire-détenteur-conducteur du véhicule automobile assuré bénéficie d'une immunité et où l'organisation est civilement responsable (voir les alinéas 2 et 3 de l'article 5 proposé), la présente proposition vise à empêcher l'assureur RC automobile de refuser son intervention dans de tels cas.

Article 8 de la proposition de loi

La disposition proposée supprime les mots «au profit d'une organisation», pour souligner que le volontariat relève toujours de la sphère privée, et ce, qu'il soit ou non exercé au profit d'une organisation.

Même au regard de l'immunité du volontaire visée à l'article 5 de la proposition, il est important de ne pas exclure le volontariat de la couverture RC familiale (articles 7, § 2, et 8 de la loi relative aux droits des volontaires), afin de protéger le volontaire des actions en responsabilité du chef de dol, de faute grave ou de faute légère répétée.

Article 9 de la proposition de loi

Le texte actuel de l'article 9, § 1er, de la loi relative aux droits des volontaires habilite le Roi à soustraire, en tout ou en partie, les volontaires qui, dans le cadre de leur volontariat, fournissent des prestations de travail sous l'autorité d'une autre personne, au champ d'application d'une série de lois relevant du domaine de la réglementation du travail.

Il s'agit de lois relatives au travail qui traitent, entre autres, de l'interdiction du travail des enfants, de l'emploi des travailleurs mineurs, de l'interdiction de travailler le dimanche et les jours fériés, de la durée de travail (limites maximales et minimales), de la protection de la maternité, du travail de nuit, des temps de repos et des pauses, de la division de la journée de travail (horaires), de la prévention et de la protection au travail (analyse de risque, plan de prévention, examens médicaux), des relations collectives entre employeurs et travailleurs, des instruments de contrôle de la réglementation du travail.

La formulation actuelle de l'article 9, alinéa 1er, peut toutefois donner, à tort, l'impression que les lois relatives au travail qui y sont énumérées sont généralement applicables à l'ensemble des volontaires et que le Roi ne peut soustraire à leur champ d'application, en tout

Artikel 7 van het wetsvoorstel

Door de waarborg van de BA Auto uit te breiden tot het schadeloos stellen van slachtoffers in geval van burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie bij immuniteit van de vrijwilliger/ eigenaar-houder-bestuurder van het verzekerde motorrijtuig (krachtens het tweede en het derde lid van het voorgestelde artikel 5), willen de indieners vermijden dat de verzekeraar BA Auto in deze gevallen zijn tussenkomst zou kunnen afwijzen.

Artikel 8 van het wetsvoorstel

De voorgestelde bepaling schrapt de woorden «voor een organisatie», om te benadrukken dat alle vrijwilligerswerk deel uitmaakt van het privé-leven, of het nu voor een organisatie gebeurt of niet.

Zelfs rekening houdend met de immuniteit van de vrijwilliger, zoals bepaald in het voorgestelde artikel 5, is het belangrijk dat vrijwilligerswerk niet uitgesloten wordt van de dekking van de BA Familiale (artikelen 7, § 2, en 8 vrijwilligerswet), om de vrijwilliger bescherming te bieden in geval van aansprakelijkheid voor bedrog, zware schuld of vaak voorkomende lichte fout.

Artikel 9 van het wetsvoorstel

De huidige tekst van artikel 9, § 1 van de vrijwilligerswet verleent de bevoegdheid aan de Koning om vrijwilligers, die bij het uitvoeren van hun vrijwilligerswerk arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon, geheel of gedeeltelijk te onttrekken aan het toepassingsgebied van een aantal wetten die behoren tot het domein van de arbeidsreglementering.

Het gaat om arbeidswetten die onder andere handelen over het verbod op kinderarbeid, de tewerkstelling van jeugdige werknemers, het verbod van tewerkstelling op zon- en feestdagen, de arbeidsduur (maximum- en minimum-grenzen), de moederschapsbescherming, de nachtarbeid, de rusttijden en pauzes, de indeling van de arbeidsdag (uurroosters), de preventie en bescherming op het werk (risicoanalyse, preventieplan, medische onderzoeken), de collectieve verhoudingen tussen werkgevers en werknemers, de controle-instrumenten met het oog op toezicht van de arbeidsreglementering.

De huidige formulering van artikel 9, § 1, kan echter de verkeerde indruk wekken dat de opgesomde arbeidswetten in het algemeen van toepassing zijn op alle vrijwilligers en dat de Koning enkel die vrijwilligers welke arbeid verrichten onder gezag, geheel of gedeeltelijk,

ou en partie, que les volontaires qui effectuent des prestations de travail sous l'autorité d'une autre personne. Tel n'est pas l'objectif visé: la loi relative aux volontaires n'a pas pour but de soumettre de manière générale tous les volontaires aux lois relatives au travail précitées, comme c'est le cas pour les travailleurs salariés.

Pour clarifier cet aspect, nous supprimons le texte de l'article 9, § 1er, et revenons à la situation antérieure à l'entrée en vigueur de la loi du 3 juillet 2005, et qui ne posait aucun problème d'interprétation en la matière.

Article 10 de la proposition de loi

Étant donné que la limite trimestrielle peut poser problème à certaines initiatives dans le domaine du travail de la jeunesse (comme le fonctionnement des pleines de jeux), qui paient une indemnité forfaitaire à leurs volontaires (par exemple au troisième trimestre: juillet et août), nous proposons de supprimer la limite trimestrielle.

Article 11 de la proposition de loi

Eu égard aux adaptations au régime de responsabilité et d'assurance, et en particulier à la possibilité offerte par les autorités fédérales de contracter une police collective, il s'indique de faire entrer en vigueur les articles 5 et 6 à une date ultérieure, en l'occurrence le 1er janvier 2007.

Article 12 de la proposition de loi

Cet article fixe l'entrée en vigueur de la loi proposée.

aan hun toepassingsgebied kan onttrekken. Dat is niet de bedoeling: de vrijwilligerswet heeft niet het oogmerk om alle vrijwilligers op algemene wijze aan de opgesomde arbeidswetten te onderwerpen, op dezelfde manier als voor werknemers het geval is.

Om dit duidelijk te maken wensen de indieners de tekst van artikel 9, § 1 op te heffen en terug te keren naar de situatie van vóór de wet van 3 juli 2005, waar zich op dat vlak in de praktijk geen interpretatieproblemen voordeden.

Artikel 10 van het wetsvoorstel

Vermits de kwartaalgrens een probleem kan zijn voor sommige jeugdwerkinitiatieven (zoals de speelpleinwerking) die een forfaitaire vergoeding betalen aan hun vrijwilligers (bijvoorbeeld in het derde kwartaal: juli en augustus), stellen de indieners voor de kwartaalgrens op te heffen.

Artikel 11 van het wetsvoorstel

Gezien de aanpassingen aan de regeling inzake aansprakelijkheid en verzekering, en inzonderheid de mogelijkheid die door de federale overheid geboden wordt om zich aan te sluiten bij een collectieve polis, is het aangewezen de artikel 5 en 6 op een latere datum te laten ingaan, in casu op 1 januari 2007.

Artikel 12 van het wetsvoorstel

Dit artikel bepaalt de inwerkingtreding van deze wet.

Greet VAN GOOL (sp.a-spirit)
Maggie DE BLOCK (VLD)
Pierette CAHAY-ANDRÉ (MR)
Jean-Marc DELIZÉE (PS)
Greta D'HONDT (CD&V)
Benoit DRÉZE (cdH)
Murielle GERKENS (ECOLO)
Annelies STORMS (sp.a-spirit)

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 3 de la loi du 3 juillet 2005 relative aux droits des volontaires sont apportées les modifications suivantes:

A) le 3° est complété comme suit: «; il convient d'entendre par association de fait toute association sans personnalité juridique composée d'un certain nombre de personnes qui organisent, en concertation, une activité en vue de réaliser un objectif désintéressé excluant toute répartition de bénéfices entre ses membres et administrateurs, et qui exercent un contrôle direct sur le fonctionnement de l'association.»;

B) le 4° est abrogé.

Art. 3

L'intitulé du chapitre 3 de la même loi est remplacé par l'intitulé suivant:

«Chapitre 3. – L'obligation d'information».

Art. 4

L'article 4 de la même loi est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 4. — Avant que le volontaire commence son activité au sein d'une organisation, celle-ci l'informe au moins:

a) du but désintéressé et du statut juridique de l'organisation; s'il s'agit d'une association de fait, de l'identité du ou des responsables de l'association;

b) du contrat d'assurance qu'elle a conclu pour volontariat, visé à l'article 6, § 1er; s'il s'agit d'une organisation qui n'est pas civilement responsable, au sens de l'article 5, du dommage causé par un volontaire, du régime de responsabilité qui s'applique pour le dommage causé par le volontaire et de l'éventuelle couverture de

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 3 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) het 3° wordt aangevuld als volgt: «, waarbij onder feitelijke vereniging wordt verstaan elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid van een aantal personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders, en die een rechtstreekse controle uitoefenen op de werking van de vereniging.»;

B) het 4° wordt opgeheven.

Art. 3

Het opschrift van hoofdstuk 3 van dezelfde wet wordt vervangen als volgt:

«Hoofdstuk 3. - De informatieplicht».

Art. 4

Artikel 4 van dezelfde wet wordt vervangen als volgt:

«Art. 4. — Alvorens de activiteit van een vrijwilliger voor een organisatie een aanvang neemt, informeert de organisatie hem minstens over:

a) de onbaatzuchtige doelstelling en het juridisch statuut van de organisatie; indien het gaat om een feitelijke vereniging, de identiteit van de verantwoordelijke(n) van de vereniging;

b) het verzekeringscontract dat de organisatie gesloten heeft voor vrijwilligerswerk zoals bedoeld in artikel 6, § 1; indien het gaat om een organisatie die niet burgerlijk aansprakelijk is als bedoeld in artikel 5 voor de schade die een vrijwilliger berokkent, de toepasselijke aansprakelijkheidsregeling voor schade die de vrijwilli-

cette responsabilité au moyen d'un contrat d'assurance;

c) de la couverture éventuelle, au moyen d'un contrat d'assurance, d'autres risques liés au volontariat et, dans l'affirmative, desquels;

d) du versement éventuel d'une indemnité aux volontaires et, dans l'affirmative, de quelle indemnité et dans quels cas;

e) de la possibilité que le volontaire apprenne des secrets vis-à-vis desquels il est tenu au secret professionnel visé à l'article 458 du Code pénal.

Les informations visées à l'alinéa précédent peuvent être communiquées de quelque manière que ce soit. La charge de la preuve incombe à l'organisation.»

Art. 5

L'article 5 de la même loi, modifié par la loi du 27 décembre 2005, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 5. — Sauf en cas de dol, de faute grave ou de faute légère présentant dans le chef du volontaire un caractère habituel plutôt qu'accidentel, le volontaire n'est pas civilement responsable de tous les dommages qu'il cause, sauf des dommages qu'il s'occasionne à lui-même, dans l'exercice d'activités volontaires organisées par une association de fait visée à l'article 3, 3° et occupant une ou plusieurs personnes engagées dans les liens d'un contrat de travail d'ouvrier ou d'employé, par une personne morale visée à l'article 3, 3°, ou par une association de fait qui, sur la base de son lien spécifique soit avec l'association de fait visée à l'article 3, 3° et occupant une ou plusieurs personnes engagées dans les liens d'un contrat de travail d'ouvrier ou d'employé, soit avec une personne morale visée à l'article 3, 3°, peut être considérée comme une section de celles-ci. C'est l'association de fait, la personne morale ou l'organisation dont l'association de fait constitue une section qui est civilement responsable de ce dommage.

À peine de nullité, il ne peut être dérogé à la responsabilité prévue aux alinéas 1er, au détriment du volontaire.»

ger berokkent, en de eventuele dekking door middel van een verzekeringscontract van deze aansprakelijkheid;

c) de eventuele dekking door middel van een verzekeringscontract van andere aan het vrijwilligerswerk verbonden risico's en, in voorkomend geval, van welke risico's;

d) de eventuele betaling van een vergoeding voor vrijwilligerswerk en, in voorkomend geval, van welke vergoeding, en in welke gevallen;

e) de mogelijkheid dat de vrijwilliger geheimen kan vernemen ten aanzien waarvan hij gehouden is tot de geheimhoudingsplicht bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek.

De informatie zoals bedoeld in het vorige lid kan verstrekt worden op welke wijze ook. De bewijslast berust bij de organisatie.»

Art. 5

Artikel 5 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 27 december 2005, wordt vervangen als volgt:

«Art. 5. — Behalve in geval van bedrog, zware fout of eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomende lichte fout van de vrijwilliger, is de vrijwilliger niet burgerlijk aansprakelijk voor alle schade die hij, behalve de schade aan zichzelf, berokkent bij het verrichten van vrijwilligerswerk ingericht door een feitelijke vereniging zoals bedoeld in artikel 3, 3° die één of meer personen tewerkstelt die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor werklieden of bedienden, door een rechtspersoon zoals bedoeld in artikel 3, 3°, of door een feitelijke vereniging die op grond van zijn specifieke verbondenheid met hetzij de feitelijke vereniging zoals bedoeld in artikel 3, 3° die één of meer personen tewerkstelt die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor werklieden of bedienden, hetzij met een rechtspersoon zoals bedoeld in artikel 3, 3°, beschouwd kan worden als een afdeling daarvan. Voor deze schade zijn respectievelijk de feitelijke vereniging, de rechtspersoon of de organisatie waarvan de feitelijke vereniging een afdeling vormt, burgerlijk aansprakelijk.

Op straffe van nietigheid mag niet in het nadeel van de vrijwilliger worden afgeweken van de bij het eerste lid vastgestelde aansprakelijkheid.»

Art. 6

À l'article 6 de la même loi, modifié par la loi du 27 décembre 2005, sont apportées les modifications suivantes:

1° le § 1er est remplacé par la disposition suivante:

«§ 1er. Les organisations qui, en vertu de l'article 5, sont civilement responsables des dommages causés par le volontaire, contractent une assurance afin de couvrir les risques liés au volontariat, qui couvre au minimum la responsabilité civile de l'organisation, à l'exclusion de la responsabilité contractuelle.»;

2° au § 2, 1°, dans le texte néerlandais, les mots «*of op weg naar en van de activiteiten*» sont remplacés par les mots «*of tijdens de verplaatsingen uitgevoerd in het kader daarvan*»;

3° dans le § 3, le mot «obligatoire» est inséré entre les mots «d'assurance» et le mot «couvrant»

4° il est ajouté un § 4, libellé comme suit:

«§ 4. Les communes et provinces informent les organisations de l'obligation d'assurance. À cet effet, les informations relatives à l'obligation d'assurance sont mises à leur disposition.

Lorsque la commune ou la province constate que l'organisation n'a pas contracté d'assurance obligatoire au sens du § 1er, elle peut refuser de traiter les demandes de toute nature ou suspendre la représentation des organisations au sein des organes de concertation.

Le Roi peut spécifier, par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres, les modalités d'exécution du présent article.»;

5° il est ajouté un § 5, libellé comme suit:

«§ 5. Toutes les organisations se verront offrir la possibilité de souscrire, moyennant le paiement d'une prime, une assurance collective répondant aux conditions visées au § 3, dans le respect des modalités fixées par le Roi par arrêté délibéré en Conseil des ministres.».

Art. 6

In artikel 6 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 27 december 2005, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° § 1 wordt vervangen als volgt:

«§ 1. De organisaties die krachtens artikel 5 burgerlijk aansprakelijk zijn voor de schade die een vrijwilliger berokkent, sluiten een verzekeringscontract tot dekking van de risico's met betrekking tot vrijwilligerswerk, dat ten minste de burgerlijke aansprakelijkheid van de organisatie dekt met uitzondering van de contractuele aansprakelijkheid.»;

2° in de Nederlandse tekst van § 2, 1°, worden de woorden «of op weg naar en van de activiteiten» vervangen door de woorden «of tijdens de verplaatsingen uitgevoerd in het kader daarvan»;

3° in § 3 wordt het woord «verplichte» ingevoegd tussen het woord «de» en het woord «verzekeringsvoorwaarden».

4° er wordt een § 4 toegevoegd, luidende:

«§ 4. De gemeenten en provincies informeer de organisaties over de verzekeringsplicht. Daartoe wordt hen de informatie over de verzekeringsplicht ter beschikking gesteld.

Wanneer de gemeente of de provincie vaststelt dat de organisatie geen verplichte verzekering in zin van §1 afgesloten heeft, kan zij weigeren om aanvragen van alle aard te behandelen of de vertegenwoordiging van organisaties in de overlegorganen schorsen.

De Koning kan bij een besluit vastgelegd na overleg in de Ministerraad nadere bepalingen vaststellen ter uitvoering van dit artikel.»;

5° er wordt een § 5 toegevoegd, luidende:

«§ 5. Aan alle organisaties wordt de mogelijkheid geboden zich tegen betaling van een premie aan te sluiten bij een collectieve polis die voldoet aan de voorwaarden zoals bedoeld in § 3, volgens de modaliteiten door de Koning bepaald bij besluit overlegd in de Ministerraad.».

Art. 7

L'article 7 de la même loi est complété par l'alinéa suivant:

«À l'article 3, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 21 novembre 1989 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité en matière de véhicules automoteurs, les mots «et de l'employeur des personnes précitées lorsque celles-ci sont exonérées de toute responsabilité en vertu de l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail» sont remplacés par les mots «, de l'employeur des personnes précitées lorsque celles-ci sont exonérées de toute responsabilité en vertu de l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail et de l'organisation qui emploie les personnes précitées comme volontaires lorsque celles-ci sont exonérées de toute responsabilité en vertu de l'article 5 de la loi du 3 juillet 2005 relative aux droits des volontaires.».

Art. 8

À l'article 8 de la même loi, les mots «exercé au profit d'une organisation» sont supprimés.

Art. 9

À l'article 9 de la même loi, le § 1er est abrogé.

Art. 10

À l'article 10, alinéa 1er, de la même loi, les mots «, 600 euros par trimestre» sont supprimés.

Art. 11

L'article 24 de la même loi est complété comme suit:

«, à l'exception des articles 5 et 6 qui entrent en vigueur le 1er janvier 2007.»

Art. 7

Artikel 7 van dezelfde wet wordt aangevuld met het volgende lid:

«In artikel 3, § 1, eerste lid, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen worden de woorden «en van de werkgever van bovengenoemde personen, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten,» vervangen door de woorden «, van de werkgever van bovengenoemde personen, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en van de organisatie die bovengenoemde personen inzet als vrijwilligers, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 5 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers.».

Art. 8

In artikel 8 van dezelfde wet vervallen de woorden «voor een organisatie».

Art. 9

In artikel 9 van dezelfde wet wordt § 1 opgeheven.

Art. 10

In artikel 10, eerste lid, van dezelfde wet vervallen de woorden «, 600 euro per kwartaal».

Art. 11

Artikel 24 van dezelfde wet wordt aangevuld als volgt

«met uitzondering van de artikelen 5 en 6 die in werking treden op 1 januari 2007.»

Art. 12

La présente loi entre en vigueur le 1er août 2006.

28 avril 2006

Art. 12

Deze wet treedt in werking op 1 augustus 2006.

28 april 2006

Greet VAN GOOL (sp.a-spirit)
Maggie DE BLOCK (VLD)
Pierette CAHAY-ANDRÉ (MR)
Jean-Marc DELIZÉE (PS)
Greta D'HONDT (CD&V)
Benoit DRÉZE (cdH)
Murielle GERKENS (ECOLO)
Annelies STORMS (sp.a-spirit)